

Олександр Федорченко — дослідник фауни Дунаю та один з ініціаторів Теріошколи

Ігор Загороднюк

Національний науково-природничий музей НАН України (Київ)
e-mail: zoozag@ukr.net; orcid: 0000-0002-0523-133X

ZAGORODNIUK, I. Oleksandr Fedorchenko, a researcher of the fauna of the Danube and one of the initiators of Terioshkola. — An essay about a researcher of the fauna of the Lower Danube and one of the most active organizers of the first theriological schools and publications of the Theriological Society in 1994–1998. Thanks to his activity, the work of a theriological network in Ukraine was organized with attention to research conducted in nature reserves, national parks, and university biostations. During the exit of the country from a deep economic crisis, thanks to his active participation, correspondence and publication of scientific works, organization of conferences, preparation of newsletters and programs were established.

Біографічні деталі

Олександр Федорченко народився у березні 1956 (можливо, 1955) року в м. Артемівськ Донецької обл. Навчався заочно в Одеському університеті, де спеціалізувався на каф. зоології, закінчив бл. 1975 р. Від початку організації заповідника Дунайські плавні (1981) і до 1995 р. працював науковцем цієї установи. Проводив великий обсяг досліджень ссавців та інших груп (зокрема амфібій: [Kotenko et al. 1993](#)) як в українській, так і румунській частинах Дельти. У 1994 р. виступив одним з організаторів Теріошколи (з первинною ідеєю як «школа зоологів ПЗФ»), у зв'язку з чим був звільнений.

Після звільнення працював у громадській організації «Еко клуб Дельта», спочатку у Вилкові, потім в Одесі, а з бл. 1997 р. — у Києві, в київському офісі цього клубу. З бл. 2000–2005 р. ця діяльність згорнута, перейшов у бізнес. До наукових контактів не повертається, оскільки той період життя, високо результативний, не завершився працевлаштуванням за фахом і захистом дисертації. Мешкає у Києві.

Рис. 1. Олександр Олександрович Федорченко на одній зі святкових зустрічей у гостях у автора, Київ, бл. 1997 р.

Ключові наукові доробки

Організатор трьох ключових подій у житті Українського теріологічного товариства нового часу — Першої Теріологічної школи (вересень 1995 р., Карпатський біосферний заповідник), першої дослідницької мережі «Український хіроптерологічний центр» (тепер як Український центр охорони кажанів, УЦОК) і першого випуску «Праць Теріологічної школи», що мав назву «Ніч кажанів '98 в Україні» і був презентований на 5-й Теріологічній школі в Гайдарях (вересень 1998 р., біостанція Харківського університету).

Спільно з ним проведено низку теріошкіл і міжшкільних семінарів до 1997 р., що частково описано у спільних з ним звітах про ці щорічні школи (напр. Загороднюк *et al.* 1996), а це і школи-семінари в Карпатському біосферному (1995) та Канівському природному заповідниках (1997), на біостанції Ядути Ніжинського педуніверситету (1997), Поліському природному заповіднику (1997), біостанції «Гайдари» Харківського університету (1998). Важливими були й міжшкільні семінари, зокрема в Ядутах щодо роботи з УЗ-детекторами (2000) та в Карпатському БЗ «Кажани Карпат» (2001).

Наукові дослідження Олександра Федорченка тісно пов'язані з Нижнім Дунаєм і аналізом мікротеріофауни. Він дуже добре знав усю дельту і прилеглі території, здобував велику кількість первинного матеріалу, включно з обліками з використанням пастко-ліній. Готувалася й дисертація, яку було заплановано на 1997 р., «Фауністичні комплекси гризунів північно-західного Причорномор'я», проте життя внесло свої корективи у ці плани...

Серед інших варто відзначити праці дослідника, до яких був долучений і автор, — з ревізією даних про видовий склад, діагностику, біотопний розподіл і поширення мишей роду *Sylvaemus* в регіоні Нижнього Дунаю (Загороднюк & Федорченко 1993; Федорченко & Загороднюк 1994). Описано новий підвид (тип. в ННПМ) — *Sylvaemus sylvaticus sabinae* Zag. et Fedorchenko, 1993 (тур. loc.: Румунія, Добруджа, Снісала), результати було представлено на міжнародній теріологічній конференції у Відні (Fedorchenko & Zagorodniuk 1994). Були серед його доробків і численні публікації тез доповідей на різних конференціях, надзвичайно популярні в ті часи.

Рис. 2. О. Федорченко (другий зліва) серед учасників «детекторного» семінару в Ядутах у травні 2000 р. Фото отримано від О. Волобленка.

У «київський період» Олександр Федорченко активно співпрацював з відділами популяційної екології та паразитології Інституту зоології НАНУ і мав низку доробків, у т. ч. ховрахів Київщини (Загороднюк & Федорченко 1995a) та мінливості ховрахів України в цілому, включно з обґрунтуванням видової самостійності *Spermophilus odessanus* (Загороднюк & Федорченко 1995b), стосовно кажанів Дунаю (Федорченко & Ткач 1998).

Профіль дослідника в Google Scholar ($h = 5$): user=FUOa_iwAAAAJ

Чесноти, захоплення, суспільна робота, відзнаки

Серед очевидних і найпримітніших чеснот — наполегливість у досягненні мети, вміння все дуже ретельно спланувати й організувати (надто польові дослідження), виразна любов до узагальнення результатів у чіткій табличній формі, чим він завжди вражав своїх колег, ретельне ведення польових щоденників. У київський період, активно співпрацюючи з іноземними колегами, створив громадське об'єднання з вивчення кажанів, з чого і почалося його дистанціювання від товариства: проекти, що планувалися, мали обмежене фінансування, і це вимагало окремішності.

Серед захоплень — вишукані сорти чаю і смачний сир, яким Олександр завжди пригощав своїх колег і друзів.

Література

- Загороднюк, И. В., А. А. Федорченко. 1993. Мыши рода *Sylvaemus* Нижнего Дуная. Сообщение 1. Таксономия и диагностика. Вестник зоологии, **27** (3): 41–49.
- Загороднюк, И., А. Федорченко. 1995a. Крапчатые суслики (*Spermophilus ex gr. suslicus*) в Киевской области. Вестник зоологии, **29** (4): 86.
- Загороднюк И. В., Федорченко А. А. 1995b. Аллопатрические виды грызунов группы *Spermophilus suslicus* (Mammalia). Вестник зоологии, **29** (5–6): 49–58.
- Загороднюк І., І. Зеніна, О. Федорченко, Н. Ружиленко. 1996. Друга українська Школа теріологів "Моніторингові дослідження і методи обліку фауни". Вестник зоологии, **30** (3): 82–83.
- Федорченко, А. А., И. В. Загороднюк. 1994. Мыши рода *Sylvaemus* Нижнего Дуная. Сообщение 2. Распространение и численность. Вестник зоологии, **28** (4–5): 55–64.
- Федорченко, А., В. Ткач. 1998. Рукокрылые дельты Дуная. В кн.: *Європейська ніч кажанів '98 в Україні*. Інститут зоології НАНУ, Київ, 87–89. (Серія: Праці Теріологічної школи; Вип. 1).
- Kotenko, T., V. Otel, A. A. Fedorchenko. 1993. Herpetological investigations in the Danube Delta Biosphere Reserve in 1992. *Analele Stiintifice ale Institutului Delta Dunarii*, **2**: 99–107.

ЗАГОРДНЮК, І. Олександр Федорченко — дослідник фауни Дунаю та один з ініціаторів Теріошколи. — Нарис про дослідника фауни Нижнього Дунаю та одного з найактивніших організаторів перших Теріологічних шкіл і видань теріологічного товариства 1994–1998 років. Завдяки активності колеги було організовано роботу теріологічної мережі в Україні з увагою до досліджень у заповідниках, національних парках, біостанціях університетів. У період виходу країни з глибокої економічної кризи, завдяки його активній участі було налагоджено листування та видання наукових праць, організацію конференцій, підготовку інформаційних листів і програм.